

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 1. februar 2017 truffet vedtak i

Sak nr: 16-092 (arkivnr: 16/1291)

Saken gjelder: Klage fra A på sorenskriver B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen

Offentlighet: I medhold av offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1, er private parters navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.

Vedtak: Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver B.

Innledning:

Ved brev av 13. oktober 2016 har A klaget på sorenskriver B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt sorenskriver B, som ved brev av 21. november 2016 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra prosessfullmektigene, advokat C og advokat D. Utvalget har også mottatt kopi av Y lagmannsretts kjennelse av 6. januar 2017, hvor lagmannsretten tar stilling til habilitetsinnsigelse fremsatt mot sorenskriver B. Lagmannsretten kom til at sorenskriveren ikke skulle vike sete i saken.

Saksfremstilling:

Saken gjelder begjæring om tvangsfullbyrdelse av rettsforlik om samvær etter barneloven. Klager er saksøker i saken. Begjæringen var datert 23. desember 2015. Det ble gjennomført saksforberedende møter i saken 16. februar 2016 og 8. juli 2016. Videre har sorenskriver B skrevet brev til prosessfullmektigene den 25. januar 2016 og 26. september 2016. Klagen knytter seg særlig til det som fremkommer i disse brevene, fremdriften i saken og sorenskriver Bs utspørring av klager i rettsmøtet den 16. februar 2016.

Klager – A– har i hovedsak vist til følgende:

Hun anla en sak 23. desember 2015 om tvangsgjennomføring av et rettsforlik som gjaldt hennes rett til samvær med sine to sønner. Barnas far oppfylte ikke samværet som var avtalt.

Allerede da hennes advokat sendte inn begjæringen om tvangsbot, fikk han beskjed om at sorenskriveren ikke syntes rettsforliket var klart nok til å tvangsfullbyrdes. Sorenskriver B ba i brev av 6. januar 2016 om nærmere redegjørelse for begjæringen. Advokaten hennes innga skriftlig tilbakemelding, og sorenskriveren sendte begjæringen til motparten 25. januar 2016 for uttalelse.

Hun forventet at dommeren ville ta stilling til begjæringen om tvangsbot. Hun fikk opplyst at det normalt er kort saksbehandlingstid i en slik sak, og at dommeren tar stilling til saken skriftlig. Det ble likevel innkalt til saksforberedende møte 16. februar 2016, hvor sorenskriveren fremforhandlet en midlertidig avtale. Årsaken til den midlertidige avtalen var at sorenskriveren ikke ville ta stilling til saken før det var avsagt dom i en tiltale mot henne om vold mot barna.

Det ble oppnevnt en sakkyndig i rettsmøtet 16. februar 2016. Barnas far overholdt ikke den midlertidige avtalen som ble inngått 16. februar 2016. Via advokaten gav hun retten beskjed 14. april 2016 om at samværene var stanset. Sorenskriveren skrev et nytt brev til partene 2. mai 2016, og det ble avholdt et nytt saksforberedende møte 8. juli 2016. I møtet ble de enige om en ny midlertidig avtale i påvente av dom i saken/avgjørelse av begjæringen om tvangsbot.

Hun har lenge slitt med tilliten til dommeren. Særlig i møtet 16. februar 2016, snakket dommeren nedsettende om henne og hennes liv etter hvert som han spurte henne ut. Hun ble så nedbrutt av utspørringen hans at hun knakk sammen i pausen.

I brevet fra sorenskriver B datert 26. september 2016 fikk hun på nytt en vanskelig beskjed. Sorenskriveren skrev i brevet: *"Slik jeg ser saken er det mye som taler for at den har blitt vidløftiggjort. Selve begjæringen synes å ha vært prematur, jf at det har vært nødvendig med flere rettsmøter for å få orden på samværsordningen uten at tvangsbot hittil synes indisert"*.

For det første mener sorenskriveren at hun har vidløftiggjort saken. Sannheten er at hun kun har bedt sorenskriveren ta stilling til tvangsbot. Det var ikke meningen at han skal kjøre en ny runde i barnesaken. Dersom sorenskriver B mener grunnlaget ikke er til stede, får han treffe en slik

avgjørelse. Sorenskriveren kan ikke utsette saken i et år med diverse rettsmøter i påvente av en dom i straffesaken som alle som var delaktig i inngåelsen av rettsforliket visste ville komme.

Hun har fremdeles ikke samvær med mindre hun betaler Kirkens bymisjon kr. 1000,- pr. samvær i egne leiligheter med tilsyn. Dette fordi barnas far nekter alt annet. Resultatet av en prosess med flere rettsmøter er at det ikke har blitt noe orden på samværet. Sorenskriveren varslet videre i brev av 26. september 2016 at advokaten hennes ikke vil få betalt for arbeidet sitt. Hun har etter dette ingen tillit til dommeren.

Hun måtte undersøke ordet "indisert" i brevet av 26. september 2016. Det betyr "grunnlag for". Med andre ord skriver sorenskriver B at han hittil ikke ser grunnlag for tvangsbot. Det er innkalt til et nytt rettsmøte med samme sorenskriver 20. oktober 2016. Hun mister tilliten til en prosess når ikke sorenskriveren som skal avgjøre et så viktig spørsmål for henne, er interessert nok i å vente på en oppdatering om de siste hendelsene før han bestemmer seg.

Hvorfor skal hun møte i et meklingsmøte uten advokat, dersom advokaten ikke vil jobbe gratis, med en sorenskriver som har bestemt seg på forhånd om hva han mener om saken?

I de Etske prinsipper for dommeratferd pkt 3 fremgår det: *"En dommer må ikke gi uttrykk for forhåndsstandpunkt i saker han eller hun har under behandling eller som det er nærliggende at dommeren kan få til behandling. En dommer skal utøve dommergjerningen uten forutinntatte holdninger."*

Hun mener dommeren har gitt uttrykk for sitt standpunkt i saken ved sine uttalelser i brevet datert 26. september 2016.

Innklagede – sorenskriver B – har i hovedsak vist til følgende:

Hovedsakelig synes klagen begrunnet i at klager har ønsket en annen dommer i saken, og at hun har trodd at hun kunne få dette ved å klage til Tilsynsutvalget. Han mener dette i seg selv ikke gir grunnlag for kritikk mot ham. En habilitetsinnsigelse skal heller ikke behandles av Tilsynsutvalget.

På bakgrunn av hans saksbehandling har klager generelt ingen tillit til ham. Han har ingen kommentar til tillitsforholdet og viser til sakens dokumenter. Etter hans oppfatning gir saksbehandlingen ikke grunn til kritikk mot ham.

Han skal i rettsmøte 16. februar 2016 ha snakket nedsettende om klager og hennes liv. Han vet ikke hva hun nærmere sikter til i denne sammenheng, og kan derfor vanskelig kommentere dette. Det eneste han kan gi uttrykk for er at han ønsket at hun så snart som mulig skulle få en betryggende og god samværsordning med sine barn. Han kjenner ikke klager fra tidligere og han kjenner heller ikke til hennes liv utover det som fremgår av saken.

Slik han vurderte saken, var det i klagers og barnas interesse å få til en velfungerende samværsordning. Han har forstått det slik at klager hele tiden har hatt noe samvær, men ikke så mye og ikke slik hun har ønsket.

Saksbehandlingen må også ses på bakgrunn av at det forelå tiltale mot klageren. Dom i straffesaken ble avsagt i begynnelsen av september 2016. Hun ble her dømt for åtte tilfeller av legemsfornærmelse (straffeloven 1902 § 228 første ledd) overfor den ene sønnen, men handlingene ble ikke subsumert etter § 219 slik tiltalen lød, og heller ikke ble hun kjent skyldig i vold mot den andre sønnen.

Han har forsøkt å få til en fungerende samværsordning, og som det fremgår har han helt fra starten antydnet at saken var kommet inn i et feil spor i så måte. Dette kan ikke tas til inntekt for et forhåndsstandpunkt, men som veiledning jf. tvisteloven § 11-5.

I brevet av 26. september 2016 innvilget han fri sakførsel for klager. Brevet var foranlediget av advokat Cs uttalelse i brev datert 9. september 2016 hvor han dokumenterte økonomiske forhold mv. Rettens saksmappe var da blitt nærmere tre cm høy, i hovedsak av dokumenter innsendt av advokat C. Hans brev gjaldt heller ikke realiteten, dvs. tvangsbots spørsmålet, men saksbehandlingens omfang. I denne sammenheng kan det nevnes at motpartens advokat, D, i sin saksomkostningsoppgave har redegjort for at saken har krevd langt mer arbeid enn vanlig og har opplyst at "(s)om det fremgår av spesifikasjonen har denne korrespondanse hovedsakelig vært initiert av den annen part." Denne saksomkostningsoppgaven er avsendt uten at advokat D kjente til innholdet i brevet av 26. september 2016.

Hans vurdering om at begjæringen synes å ha vært prematur, må også ses i lys av alt som har fremkommet under sakens gang, og ikke som et forhåndsstandpunkt. Særlig vil han peke på at det forelå tiltale om vold mot barna. Vurderingen må også ses i lys av at det neste møte i saken skulle behandle en samværsordning, ikke tvangsbots. Ellers nevner han at dersom han hadde tatt forhåndsstandpunkt ville han neppe innvilget fri sakførsel, jf. rettshjelploven § 17 annet ledd.

Prosessfullmektig – advokat C– har i hovedsak uttalt følgende:

Sorenskriveren tar foreløpig stilling til saken i brevet av 26. september 2016 ved å skrive at han ikke ser grunnlag for tvangsbots. Dette kan ikke oppfattes annerledes enn et forhåndsstandpunkt. Samtidig varsler sorenskriveren at advokaten ikke kan påregne å få betalt for alle timene som har medgått i saken, fordi sorenskriveren ikke ser at alt arbeidet var nødvendig. Sorenskriveren hadde i denne forbindelse fått en utskrift av timelisten så langt i saken fordi klager hadde fått seg samboer og deres samlede økonomi lå på grensen til fri rettshjelp. Klager uttrykte seg vel slik: *"Skal jeg bruke en advokat som ikke får betalt i et rettsmøte med en dommer som allerede har bestemt seg? Hvorfor skal jeg plage meg med et slikt rettsmøte? "*

Klagers sårbarhet var helt åpenbar i rettsmøtet 16. februar 2016. Dommerens utspørring av klageren i dette rettsmøtet ble veldig tøff. Spørsmålene fra dommeren gikk inn på hva klager hadde brukt de siste årene på av utdanning, jobb osv. Det var ingen strømlinjeformet karriere. Klager hadde hatt mange flyttinger osv. Det var tydelig på dommeren at han var oppgitt over klager. Det kunne man høre i tonefall og se ved at han ristet på hodet osv. Spørsmålene ble presentert i tonefall og frekvens på en slik måte at når klager hadde svart på et spørsmål fikk hun umiddelbart et nytt. Dette med den konsekvens at hun til slutt slet med svarene.

Han kan bekrefte at klager kollapset følelsesmessig på gangen etter utspørringen.

Han ser klagers beskrivelse av faktum som korrekt i forhold til de opplysninger han sitter med.

Prosessfullmektig – advokat D– har i hovedsak uttalt følgende:

Han finner ikke å kunne slutte seg til klagers anførsler i klagen. Han leser sorenskriver Bs uttalelser i brevet datert 26. september 2016, som gjaldt innvilgelse av fri sakførsel, som at disse retter seg mot sakens omfang og nødvendigheten av det klagers prosessfullmektig hadde anført i saken, og ikke som et uttrykk for et forhåndsstandpunkt i saken.

Advokat D opplyser ellers at han ble oppnevnt som saksøktets prosessfullmektig 22. februar 2016, og at han derfor ikke var til stede under første rettsmøte 16. februar 2016. Slik klienten har referert dette for ham, ble saksøker/klager ikke nektet av dommeren å nedlegge

påstand om tvangsbøt i dette rettsmøtet, men partene ble i stedet enige om at det skulle avholdes nytt rettsmøte i saken, etter at hovedforhandlingen i straffesaken var avholdt.

Y lagmannsrett – uttaler i sin kjennelse av 6. januar 2017 blant annet følgende:

Lagmannsretten er etter en konkret vurdering kommet til at det ikke er holdepunkter for at sorenskriver B har opptrådt på en slik måte at han er inhabil etter domstoloven § 108.

Saken for X tingrett gjaldt som nevnt begjæring om tvangsfullbyrdelse av samvær iht. tidligere rettsforlik.

Det framgår av saksdokumentene at det på tidspunktet for begjæringen forelå opplysninger om ny voldsbruk mot barna, jf. herunder opplysninger til psykolog E, og at det var tatt ut tiltale mot A for overtredelse av straffeloven § 219 som følge av tidligere voldshandlinger.

Det framkom ingen opplysninger om dette i begjæringen om tvangsfullbyrdelse. Sammenholdt med mors tidligere rushistorikk må opplysningene på dette tidspunkt anses å ha vært svært bekymringsfulle, og lagmannsretten finner det klart at begjæringen om tvangsfullbyrdelse således framsto som prematur, og at det var klart at den ikke uten videre kunne tas tilfølge, jf. barneloven § 65 annet ledd.

I lys av dette finner lagmannsretten at sorenskriverens videre saksbehandling med å beramme saksforberedende møter med henblikk på å finne en omforenet løsning mellom partene som konstruktiv og fornuftig. Det vises i den forbindelse til at motparten var innstilt på å komme fram til en praktisk samværsordning og at det ble inngått foreløpig avtale i det forberedende møtet 16. februar 2016. Partene var for øvrig også enige om at man måtte avvente straffesaken mot A, som endte med at hun 2. september 2016 ble domfelt for åtte overtredelser av straffeloven § 228 første ledd, begått mot barna i 2012 og 2013.

Lagmannsretten kan ikke se at det i brevet til partene 2. mai 2016 gis uttrykk for en forutinntatt holdning. Brevet må anses som en redegjørelse for planlagt videre framdrift og behandling av saken og er en naturlig oppfølging av det som ble avtalt i møtet 16. februar 2016.

Heller ikke brevet 26. september 2016 hvor fri sakførsel innvilges, kan anses å gi uttrykk for en forutinntatt holdning som kan føre til inhabilitet. Uttalelsene om sakens omfang gjelder salærberegning og er av foreløpig karakter, jf. "ikke uten videre er enig i at dette er nødvendig". Dersom advokat C var uenig, hadde han på vanlig måte anledning/mulighet til å begrunne omfanget av arbeidet nærmere.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstoloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Fristen for å klage en dommer inn for Tilsynsutvalget er tre måneder etter at forholdet fant sted, eventuelt tre måneder etter at klageren ble kjent med eller burde vært kjent med dette forholdet, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Dersom klagefristen er utløpt, skal klagen som regel ikke tas til behandling. Tilsynsutvalget har imidlertid anledning, men ingen plikt, til å realitetsbehandle klagen dersom den er inngitt innen ett år etter at forholdet opphørte.

Den delen av klagen som gjelder brev fra sorenskriver B av hhv 6. januar 2016, 25. januar 2016 og 2. mai 2016, samt saksforberedende rettsmøter 16. februar 2016 og 8. juli 2016, er inngitt mer enn tre måneder etter at forholdet fant sted. Klagefristen er derfor utløpt for denne delen av klagen og kan dermed avvises. I og med at det er flere anførsler av samme karakter som gjelder saksbehandlingen som helhet, har utvalget valgt å realitetsbehandle hele klagen.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Tilsynsutvalget oppfatter klagen slik at det anføres at det ikke har vært tilstrekkelig fremdrift i saken og at dommeren under prosessen har opptrådt slik at klager ikke har hatt tillit til ham som dommer. Det er særlig vist til dommerens utspørring av klager i rettsmøtet den 16. februar 2016 og at dommeren i brevet av 26. september 2016 har inntatt et forhåndsstandpunkt i saken.

Klager har anført at dommeren har utsatt å ta stilling til begjæringen, med den følge at saksbehandlingstiden har blitt for lang og at klager har mistet tilliten til dommeren.

Mangelfull fremdrift er et forhold som utvalget kan vurdere og som kan lede til disiplinærtiltak dersom forsømmelsen er over en viss terskel. Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 174. Videre vises det til Etiske prinsipper for dommeratferd pkt. 3, Effektivitet, som lyder slik:

"En dommer skal utføre sin dommergjerning effektivt og med rimelig hurtighet, så langt det er forenlig med kravene til forsvarlig saksbehandling og faglig kvalitet. Når det oppstår forsinkelser av betydning, skal de partene som er berørt underrettes om dette."

Disiplinærreaksjon som følge av forsinket saksbehandling kan gis dersom det blir påvist betydelig overskridelse av saksbehandlingstiden og det ikke er rimelig grunn for overskridelsen. Det kreves i tillegg at dommeren kan klandres for forsinket saksbehandling.

Begjæring om tvangsfullbyrdelse av samvær etter barneloven § 65 ble fremsatt den 23. desember 2015. Samværsretten begjæringen gjaldt var fastsatt i et rettsforlik. Tingretten skal i en slik sak ikke vurdere samværsretten på ny eller om det er heldig eller ønskelig at den tvangsfullbyrdes, og kan bare nekte tvangsfullbyrdelse ved umulighet.

I denne saken har dommeren lagt opp til en prosess hvor det er forsøkt å bidra til en minnelig løsning mellom partene knyttet til samvær med barna. Videre fremgår det i brev av 2. mai 2016 at dommeren har tatt det standpunkt at det ikke vil bli tatt en avgjørelse i saken før det foreligger dom i straffesaken mot klager. Denne dommen forelå først den 2. september 2016 og dommeren sendte deretter ny innkalling til nytt saksforberedende møte den 21. september 2016.

Ut i fra den prosessen dommeren har valgt å gjennomføre i denne saken, kan ikke Tilsynsutvalget se at det er påvist slik overskridelse av behandlingstiden at det er grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak mot dommeren. Når det gjelder selve gjennomføringen av prosessen har lagmannsretten i sin kjennelse lagt til grunn at dommerens saksbehandling har vært konstruktiv og fornuftig. Tilsynsutvalget finner at det ligger utenfor utvalgets mandat å foreta en overprøving av denne vurderingen, jf. domstoloven 236 fjerde ledd.

Klager har anført at dommeren i rettsmøtet den 16. februar 2016 snakket nedsettende om henne og hennes liv etter hvert som han spurte henne ut. Dommeren har i sin uttalelse stilt seg

uforstående til dette. Advokat C har i sin uttalelse støttet klager og opplyst at dommerens utspørringen av klager i dette rettsmøtet ble veldig tøff.

Dette er forhold som utvalget kan vurdere. Det vise blant annet til Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 199 hvor følgende er uttalt:

"God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. God dommerskikk er knyttet til en rekke forhold. For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og andre aktører være av betydning."

Det må foreligge uheldig dommeradferd over en viss terskel for at utvalget skal reagere med disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget har kommet til at dommerens opptreden i rettsmøtet den 16. februar 2016 ikke overstiger denne terskelen.

Tilsynsutvalget finner, på bakgrunn av de innhentede uttalelsene, at det ikke er sannsynliggjort at dommeren under rettsmøtet snakket nedsettende om klager i en slik grad at det overskrider grensen for god dommerskikk. Tilsynsutvalget vil i denne sammenheng påpeke at dommere ofte blir nøye observert av partene i retten. Det er ikke uvanlig at dommeres utsagn og opptreden blir oppfattet og tolket annerledes enn de var ment. Dette gjelder særlig når dommeren stiller inngående spørsmål om personlige forhold i en sak som gjelder ivaretagelsen av egne barn.

Klager har anført at dommeren har gitt uttrykk for sitt standpunkt i saken ved sine uttalelser i brevet datert 26. september 2016.

Dette er forhold som utvalget kan vurdere. Etske prinsipper for dommeratferd pkt. 3, Upartiskhet, lyder slik:

"En dommer skal være og framtre som upartisk og opptre slik at det ikke med rimelighet kan stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet. En dommer må ikke gi uttrykk for forhåndsstandpunkt i saker han eller hun har under behandling eller som det er nærliggende at dommeren kan få til behandling. En dommer skal utøve dommergjerningen uten forutinntatte holdninger. Dommeren skal aktivt legge forholdene til rette for minnelige løsninger, men partene skal ikke utsettes for press til å inngå forlik."

Tilsynsutvalget legger til grunn at det under saksforberedelsen forut for brevet av 26. september 2016 var avklart at retten skulle vente med å ta stilling til begjæringen om tvangsbot til det forelå dom i straffesaken mot klager, jf. blant annet dommerens brev av 2. mai 2016.

I brevet av 26. september 2016 skriver dommeren følgende til klagers prosessfullmektig:

"På bakgrunn av Deres opplysninger om at saken skal være usedvanlig omfangsrik bemerkes at jeg ikke uten videre er enig i at dette har vært nødvendig. Slik jeg ser saken er det mye som taler for at den har blitt vidløftiggjort. Selve begjæringen synes å ha vært prematur, jf at det har vært nødvendig med flere rettsmøter for å få orden på samværsordningen uten at tvangsbot hittil synes indisert".

Tilsynsutvalget kan, ut fra det som tidligere var passert under saksforberedelsen, ikke lese dette som at dommeren tilkjenner et forhåndsstandpunkt om at det ikke vil kunne være grunnlag for tvangsbot, men at han refererer til det som til da er skjedd i saken som en kommentar til klagers prosessfullmektigs tidsforbruk. Henvisningen til at begjæringen var prematur er det mest nærliggende å tolke som en henvisning til at saken ved innsendelsen ikke var tilstrekkelig opplyst som følge av at straffesaken mot klager ikke var avklart.

Tilsynsutvalget kan dermed ikke se at dommeren har inntatt et forhåndsstandpunkt i saken eller at hans handlemåte er i strid med det etiske prinsippet om upartiskhet.

Tilsynsutvalget finner etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor sorenskriver B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver B.